

*д.е.н., професор Давидюк Т.В.
Професор кафедри економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
e-mail: dtw9791@mail.ru*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

У сучасному розумінні терміну "управлінський облік" центр ваги все більше переноситься на слово "управлінський", що пов'язано з тим, що методика і технологія організації обліку більшою мірою визначаються саме управлінським завданням, що стоїть перед підприємством. Погляд В. Палія і Р. Вандер Віла

полягає в наступному: "Всупереч поширеній на багатьох фірмах думці, що ключовим словом в терміні "управлінський облік" є не "управління", а "облік", тут слід провести чітке і важливе розмежування. Зазвичай, коли ключовими словами в терміні "управлінський облік" вважають "облік", спостерігається наступна послідовність подій. в першу чергу, і, як правило, при використанні даної системи значна увага приділяється цифрам. По-друге, фетишується процес постановки виражених числами кількісних цілей. По-третє, від менеджерів вимагають порівняння переліку завдань, які вони повинні виконати в своїй роботі ... Будь менеджер-бухгалтер в своїй роботі розглядає облік як одну, хоча і життєво важливу, складову частину системи управлінського обліку". Також вони зазначають: "Управлінський облік відчутно впливає на сам процес менеджменту. Це вплив ніде не було таким показовим, як у випадку зі змінами самого поняття "менеджмент" [1, с. 91-92].

Слід пам'ятати, облік відображає стан господарської діяльності підприємства, він фіксує стан його справ, але самотійно не надає інформацію у формі, зручній для вирішення управлінських завдань. Різниця між обліком і управлінням повинна бути відчутною, оскільки ці два поняття іноді настільки ототожнюють, що відбувається їх повна заміна.

Як це не парадоксально, але термін «управлінський облік» починає поступово втрачати сенс. Це пояснюється, по-перше, тим, що він не використовується у всіх країнах. Наприклад, у Франції застосовують термін «аналітична бухгалтерія» (Comptabilite Analytique), а в Німеччині поняття «управлінський облік» набагато вужче, ніж в англосаксонських країнах. За змістом аналогом американського управлінського обліку в Німеччині є контролінг. Тому, висловлюється сумнів про можливість подальшої еволюції управлінського обліку.

По-друге, навіть на батьківщині управлінського обліку, в США, з 2000 р. підручники з управлінського обліку починають видаватися під назвою «Управління витратами» (Cost Management).

Парадокс у тому, що підвищення ролі управлінського обліку призвело до

зниження необхідності в бухгалтерях-аналітиках. Сьогодні потрібні фахівці з управління витратами. Такими фахівцями можуть бути бухгалтери, фінансові аналітики та інші працівники, що володіють відповідними знаннями та навичками, наприклад, в галузі інформаційних технологій, прийняття рішень, презентацій та роботи в команді, стратегічного управління, аналізу тощо.

Аналіз сучасної облікової літератури показує, що більшість дослідників описують мету управлінського обліку як організацію обчислення собівартості виробленої продукції, можливо, декількома, конкуруючими між собою способами, а також застосування мікроекономічних моделей для аналізу випуску продукції. Таке уявлення про роль однієї зі складових системи управління організацією не те, щоб зовсім неправильне, воно надзвичайно однобоке. В управлінському обліку оперування даними минулих періодів - не головне, це лише засіб, а не мета; і управлінський облік передбачає погляд на речі схожий з поглядом фінансового менеджера – він спрямований у майбутнє. З цієї точки зору, минуле представляє інтерес тільки для того, щоб отримати з нього досвід і використовувати в якості орієнтира при розробці стратегії і тактики досягнення цілей підприємства на майбутнє. В управлінському обліку інформація слугує цілям управління, які є першочерговими.

Фахівці широко обговорюють питання про місце і роль управлінського обліку в системі управління підприємством, що зводиться до наступного: управлінський облік повинен бути пов'язаний з системою управління підприємством в цілому і всіма її функціями, або зосередитися тільки на підготовці відповідної кількісної та якісної інформації управлінському персоналу вітчизняних компаній.

Отже, метою управлінського обліку є підготовка та подання менеджерам організації достовірної, повної та своєчасної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на досягнення цілей підприємства (організації).

Зміст управлінського обліку визначається цілями управління, він може бути змінений за рішенням адміністрації залежно від інтересів і цілей,

поставлених перед керівниками внутрішніх підрозділів.

Оскільки становлення управлінського обліку відбулося від калькуляційного обліку, тому основний його зміст складає облік витрат на виробництво майбутніх і минулих періодів в різних класифікаційних аспектах. Другим важливим моментом, що відмічається багатьма авторами при визначенні сутності управлінського обліку, є аналітичність інформації. У складі управлінського обліку інформація збирається, групується, ідентифікується, вивчається з метою найбільш чіткого і достовірного відображення результатів діяльності структурних підрозділів і визначення частки участі в отриманні прибутку підприємства. Однак єдиних поглядів на визначення змісту управлінського обліку на сьогодні не існує (табл. 1.1), хоча спільним в висловлюваннях є призначення управлінського обліку – використання в процесі управління підприємством для підвищення ефективності його діяльності.

В той же час, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» внутрішньогосподарський (управлінський) облік визначено як систему обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Розуміння сутності управлінського обліку дозволяє виявити залежність між функціями, що виконує цей вид обліку, і функціями управління. Процес управління, зазвичай, складається з планування, контролю, організації, мотивації (стимулювання) і координації.

В рамках управлінського обліку виділяють стратегічний та оперативний облік. Віднесення стратегічного обліку в управлінський, а, отже, і бухгалтерського обліку є дискусійним питанням, оскільки визначається він як фінансовий аналіз, або аналіз, планування і контроль, тобто за визначенням і суттю замінює інші функції управління. Також потребує додаткового дослідження співвідношення управлінського та оперативного обліку.

Ці та інші питання хвилюють багатьох фахівців і чекають свого наукового вирішення.

Першим свого вирішення вимагає завдання інтеграції підсистем обліку.

Тільки єдина система бухгалтерського обліку дозволяє в своїх кордонах організувати оперативний облік, служить базою для визначення макроекономічних показників (узагальнюються державними органами статистики або головним підприємством) має майбутнє. Тільки єдина система обліку - гарант довіри суспільства до обліку і звітності. Тому така система повинна знайти теоретичне і методологічне обґрунтування.

Єдина система бухгалтерського обліку, в першу чергу, повинна забезпечувати інформацією процес управління з метою ефективного використання ресурсів і заощадження власності. На підставі показників, що формуються в системі бухгалтерського обліку, повинні визначатися і показники звітів для різних користувачів. В такому випадку буде забезпечуватися економія праці при реєстрації інформації та її підготовки для різних цілей. Неправильно і недоцільно, до того ж і дорого, організувати на підприємстві кілька облікових систем. Тому слід говорити не про окремі самостійні системах (фінансовий облік, податковий і управлінський) з властивими кожній системі елементами (свої об'єкти, оцінка, порядок визнання та класифікація, свої документи, реєстри і форми звітності), а про підсистему єдиного бухгалтерського обліку, який націлений на забезпечення процесу управління шляхом надання відповідної інформації, на збереження власності через своєчасну реєстрацію всіх операцій, що впливають на стан майна і джерела його освіти, на визначення тих агрегованих фінансових показників, які цікаві реальним і потенційним інвесторам і кредиторам. На основі бухгалтерського обліку формується бухгалтерська звітність, призначена для внутрішніх (управлінська звітність) або зовнішніх (фінансова, податкова) користувачів.

Список використаної літератури

1. Управленческий учет. / Под ред. В. Паляя и Р. Вандер Вила. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 480 с.